

Piotr Płomiński, nr albumu: 6078

Negocjowanie rzeczywistości w powieściach Philipa K. Dicka: od postmodernizmu do posthumanizmu.

Rozprawa doktorska podejmuje próbę zlokalizowania w twórczości amerykańskiego pisarza science-fiction Philipa K. Dicka przykładów podmiotowości posthumanistycznych w odniesieniu do cybernetyki i teorii autopoezy, a także do późniejszych opracowań problematyki posthumanizmu i jego debaty z pozycjami postmodernistycznymi. Posługując się siatkami pojęciowymi badaczy takich jak Donna Haraway, Rosi Braidotti czy N. Katherine Hayles, a także kontekstami ustanowionymi przez reprezentantów postmodernizmu i poststrukturalizmu, jak Jean-François Lyotard, Jaques Derrida, Jean Baudrillard, Michel Foucault oraz Gilles Deleuze i Felix Guattari, obszernie przedstawiam charakterystykę modeli podmiotu wyłaniających się z niestabilnych rzeczywistości w powieściach Dicka.

W rozdziale pierwszym rozpatruję przedmioty – artefakty, dzieła sztuki i teksty literackie – przedstawione w powieści „Człowiek z Wysokiego Zamku” (1962) jako aktanty o aktywnym wpływie na kształtowanie rzeczywistości w wymiarze politycznym. Pozwala to na wysunięcie tezy, że Dick dostrzega potencjał do zaistnienia nieantropocentrycznych form sprawczości, korespondujących z modelami proponowanym przez filozofię nowych materializmów. W celu uargumentowania tej tezy używam koncepcji wypracowanych przez Grahama Harmana, Jane Bennett and Francescę Ferrando.

W kolejnym rozdziale analizuję powieść „Trzy stygmaty Palmera Eldritch’a” (1964) posługując się podejściem dekonstrukcjonistycznym opracowanym przez Derridę, a także koncepcją autopoezy społecznej, aby wykazać, że Dick utożsamia rzeczywistości wirtualne z przestrzenią tekstualną. Pisarz uwidacznia zagrożenia destabilizacji dla podmiotu w takich przestrzeniach, wynikające z konsumpcjonizmu, a także ludzkich ambicji do długowieczności i władzy.

Rozdział trzeci poświęcony jest analizie „Czy Androidy Śnią o Elektrycznych Owcach” (1968). Udowadniam, że powieść przedstawia krytykę dyskursów, które umiejscawiają ludzkość na szczycie hierarchii istot żywych, a zatem prowadzących do stosowania protekcyjnych, bądź prześladowczych praktyk wobec pozaludzkich Innych. Dick poszukuje rozwiązania tego negatywnego procesu dialektycznego poprzez sformułowanie potencjalnych ścieżek transformacji dla ludzkiego podmiotu, które zaowocowałyby podjęciem przez podmiot perspektywy posthumanistycznej, w formie proponowanej przez np. Haraway czy Braidotti.

Następnie omawiam powieść „Ubik” (1969) i dowodzę, że dla Dicka, przyjęcie posthumanistycznego punktu widzenia może pozwolić jednostce odzyskać świadomość własnej śmiertelności oraz cielesności, które zostały przesłonięte przez symulację. Postacie Elli Runciter i Jory’ego Millera zostają skonstrastowane jako reprezentacje praktyk afirmacji własnej podmiotowości na przekór rozpadowi w tym środowisku.

W ostatnim rozdziale podejmuję się interpretacji powieści „Przez ciemne zwierciadło” (1977) przy pomocy konceptu Ciała bez Organów Deleuze’a i Guattari’ego, a także idei plastyczności mózgu, opracowanej przez Catherine Malabou. Dowodzę, że powieść ilustruje możliwy niepożądany rezultat gwałtownych eksperymentów z konstrukcją tożsamości jednostki. Główny bohater, stając się "opróżnionym" Ciałem bez Organów, zostaje praktycznie pozbawiony samoidentyfikacji, ale dzięki dynamicznym możliwościom adaptacji swojego ciała – plastyczności mózgu – jest w stanie ponownie zintegrować się ze swoim otoczeniem jako organ percepcyjny dla szerszego systemu autopojetycznego.

Konkluduję, że dla Dicka rozwiązaniem kryzysów prawdy i rozpadu podmiotu może być ruch w kierunku modeli technologicznie i materialnie osadzonych, samoorganizujących się systemów obejmujących ludzkich, pozaludzkich i hybrydowych aktantów. Czerpiąc z postmodernistycznych analiz i rozszerzając posthumanistyczne interpretacje twórczości Dicka, formułuję nowe spostrzeżenia na temat tego, jak pisarz rozumiał złożone interakcje między podmiotem a dynamicznymi systemami konstruującymi ich rzeczywistość.